

Visu augusta pēdējās dienas rīta cēlienu te, Kazaņā, Kārlis bija aizvadījis pie ūdeņiem. Šķita – varenā Volga satver Kazankas upes mierīgo tecējumu un kā milzu mašīna pārmaļ visu savā vēderā, lai turpinātu nerimtīgo skrējieni uz Kaspijas jūru. Droši vien Šterns iesauktos: “O, te man iznāks viena riktīga ūdeņu bilde!” Te, pie Volgas, Kārlis bija atnācis arī tālab, lai atvairītu kārdinājumu ik pa brīdim ieskriet Kazaņas mākslas skolā un pārlicināties, vai beidzot nav izlikta lielā liste ar iestājeksāmenu rezultātiem.

Kaut pūta spēcīgs vējš, diena bija silta. Tālāk, pie Kazankas ietekas Volgā, varēja manīt bariņu krievu puisiņu, kas cītīgi viciņāja garus, paštaisītus makšķerkātus un ik pa laikam kaut ko noķēra. Nē, pietiek nīkt, Kārlis nodomāja, jāiet!

Steidzīgi Kārlis iesāka ceļu uz Kazaņas lepnāko daļu, kur slējās prāvi, bagātīgi izrotāti mūra nami un īstas pilis. Cik dienu viņš bija Kazaņā, tik viņu pārsteidza lielie pretstati – nīkulīgas, mazas mājeles ar redeļu sētām, baskāju bērnu bariem un biezi noģērbtiem tatāriem un – pats viducis, pilsētas sirds – trīs, pat četru stāvu nami, kuru rotājumi itin bieži bija daudz sarežģītāki par tiem, kurus viņi abi ar tēvu veidoja lepnākajiem Liepājas namiem. Un sētu režģi! Vakar vienu tādu Kārlis pat klusītēm aptaustīja, kā pārbaudīt gribēdams, – īsts meistardarbs! No čuguna izliets, bet tik smalkiem musturiem, it kā vecs skunstnieks ar sīku otiņu uz milzīga papīra ruļļa būtu uzzīmējis. Un Kremlis! Tiesa, pēc Maskavas Kremļa redzēšanas viss pārējais izskatās mazāks, bet te, Kazaņā, šķita – Kremlis it kā pacēlies paugurā, cēlāks un nepieejamāks. Vai arī

Kārlis to tādu redzēja? Varbūt tikai Spasas tornis Kazaņas Kremlī izskatījās varens?

Soļojot pa Gruzinskajās ielu, Kārlis bija gluži sakarsis. Nez, cik te auksti ir ziemā? Saimniece, pie kuras viņš noīrēja mazu jumta istabiņu, sacīja – ziema uznākot ātri un pēkšņi, un tad turoties sals līdz pašam pavasarim. Bet vai Kārlim būs lemts palikt?

Nu jau tuvojās septiņdesmitais numurs. Lepnais nams nemaz neatgādināja skolu, drīzāk – pili. Pag, cik tai stāvu? Trīs ir droši, ja neskaita pagrabstāvu. Kārlis uz brīdi apstājās. Stūra izbūvē taču ir logs! Otrā pusē – arī! Tātad – pieci stāvi! Un dīvainais, ieapaļais tornis vidū? Tas taču ir no stikla! Ja varētu tajā uzkāpt un aplaist skatienu uz visām pusēm, droši vien Volgas līkumus līdz pamalei redzētu.

Skolas durvis bija varenas – no rūpīgi nostrādāta ozolkoka, ar stingriem misiņa apkalumiem. Ar patiku Kārlis uzlūkoja iesārto ķieģeļu liekumu virs durvīm. To balstīja divas druknas kolonnas, un augšpusē vēl vīdēja balkons. Tādas durvis uztaisīt – tur vajag īstus meistarus! Kā tur bija ar Štālbergu? Vai viņš neteica, ka arī pats piedalījies skolas celšanā?

Bet prātot vairs nebija laika – arī citi līdzīga nemiera dzīti puīši spiedās no mugurpuses, gribēdami ietikt skolā. Kārlis atvēra durvis un iegāja iekšā. Milzīgās priekštelpas viducī sākās kāpnes uz otro stāvu, bet neviens pa tām negāja. Turpat blakus labajā pusē bija novietoti divi savstarpēji savienoti statīvi, un uz tiem atradās plats ziņojumu dēlis. Pēc prāvā cilvēku daudzuma Kārlis nemaldīgi nojauta: ir rezultāti, ir!

Jauneklis nosvīdis spraucās tuvāk. Kā par postu, dēlim priekšā bija aizstājušies vairāki gara auguma puīši, un īsti nevarēja redzēt. Tomēr mācīties gribētāji mainījās. Dažs nāca pretī ar platu smaidu sejā, cits – splauidāmiešiem un šņākdams. Kāds būs Kārļa liktenis, vai viņš uzvarēs?

Beidzot Kārlis piekļuva ziņojumu dēlim. “1909. gada 31. augusta pedagoģiskās padomes lēmums...” Drudzaini viņš laida acis tālāk.

Vai būs?! „.pamatojoties uz zīmēšanas eksāmenu rezultātiem, uzņemt skolā šādas personas.. Zālīte – speciālajā klasē...”

– Ir gan! – Kārlis skaļi noteica un pagriezās, lai izsprauktos ārā.

– Atradi savu vārdu? – viņu krieviski uzrunāja kāds drukna auguma puisietis zilā krievu kreklā ar melnu jostu.

– Atradu, – Kārlis teica. – Tu arī meklē?

– Nē, es tāpat skatos, vai kādu pazīstamu uzvārdu neieraudzišu, – puisis turpināja un – Kārlim varbūt tikai likās – mazliet smīnēja. – Laikam šoreiz nav... Iesim ārā, te ir ļoti biezs.

Kad viņi bija izspraukušies cauri nemierīgajam pūlim, Kārlis ievaicājās:

– Vai tu te mācies?

– Protams, mācos! – puisis pašapzinīgi piekrita. – Tāpat vien jau garām nestaigāju.

– Mani uzņēma! – Kārlis aizrautīgi paziņoja. – Tēlnieku klasē!

– Ā! Skulptūras taisīsi, – puisis novilkā. – Un kā tevi sauc?

Kad Kārlis nosauca savu vārdu, likās – puisis tiešām smīnēja. Kāpēc?

– Aleksandrs Strekavins, – viņš stādījās priekšā. – Bet vari mani saukt vienkārši par Sašu. Ja esi skolā uzņemts, tev jāuzstājas... Derētu kāds kauss alus un monopolka. Vai tu tādu mantu lieto?

– Alus man garšo! – Kārlis iesaucās. – Es tikai nezinu, kur te, Kazaņā, var dabūt.

– Tad iesim, – Saša teica.

Viņi gāja – pēc Kārļa domām – lejas pilsētas virzienā. Ceļā patrāpījās īpaši grezna māja – nu īsta pils.

– Saša, kas šī ir par māju? – Kārlis izbrīnījās.

– Tā ir gubernatora pils, – Saša skaidroja. – Gubernators šeit... nu pats saproti. Tūliņ nākamais pēc Dieva.

– Lepns nams, – Kārlis atzinīgi pašūpoja galvu. – Vēl lepnāks par mūsu skolu.

– Tā arī jāturas, – Saša turpināja. – Citādi tatāri savus torņus sacel vēl lepnākus.

– Kālab viņiem vajadzīgi torņi? – Kārlis ievaicājās.

– Tur augšā uzkāpj viens vīrs un tad sauc Allāha lūdzējus kopā, – stāstīja Saša.

– Tatārus? – Kārlis pārprasīja.

– Tatārus un viņiem līdzīgos, – Saša teica. – Es nemaz viņus visus nezinu. Tad viņi pulcējas savās mošejās ar zemajiem, apaļajiem jumtiem un klanās uz to pusi, kur ir Meka.

– Un – krievi to pacieš? – Kārlis izspēra.

– Neies jau krievi kašķi meklēt, velns viņus zin, – norūca Saša.

Kārlis ātri uzmeta Sašam skatienu. Dīvaini viņš runā, it kā pats nebūtu krievs.

Nu jau ielas kļuva šaurākas, laidās lejup un arī mājas kļuva zemākas. No tālienes uzvilnīja Volgas ūdeņu smārds. Kādreiz jāmēģina nopeldēties, Kārlim ieskrēja prātā.

Beidzot arī patrāpījās krogs. Pati mājele bija neliela, un tur, cik varēja noprast, ir pavisam maz vietas. Toties labajā sēnā aizstiepās salmu nojumes ar rupja tēsuma galdiem un soliem. Gan krievi, gan dažādi iebraucēji tur pulcējās – cits tikai cilāja alus kausus, cits dūšīgi tiesāja zivi ar kartupeļiem vai gaļu sarkanā, biežā mērcē.

– Tev nauda ir? – Saša ievaicājās.

– Protams, ir, – Kārlis pamāja ar galvu.

– Tad paņemsim vienu mazo monopolku, pa kausam alus un ceptu samu ar kartupeļiem, – teica Saša. – Volgas sami nav dārgi, tos te ķer bez jēgas, īstus milzeņus.

Tā arī abi darīja, paņēma dzeramo un piesēda pie brīvāka galda.

– Nu kurienes tu īsti esi? – Saša smīnot taujāja.

– No Latvijas, – Kārlis lepni atbildēja.

– No Latvijas? – Saša izbrīnījās. – Pirmo reizi dzirdu. Bet iedzersim par tavu Latviju.

Kārlis ar prieku beidzot iedzēra un, paskatījies uz Sašu, neno-cietās:

– Ko tu, Saša, visu laiku smeijies?

– Es? Smejos? – Saša, savilcis seju, pārvaicāja. – Es esmu nopietns kā zārka vāks!

Nu arī atnesa samu ar kartupeļiem. Tas smaržoja lieliski.

– Bet cik lieli tie sami īsti ir? – Kārlis jautāja.

– Dažādi, – Saša skaidroja. – Metru garie – tie skaitās sīkaļas. Es pats pie Volgas redzēju, kā zvejnieki ar tīklu izvilka tādu briesmoni – divu vīru garumā! Vai tad pie jums, Latvijā, tādu zivju nav?

Kārlis varēja apzvērēt, ka Saša bezkaunīgi smīn!

– Ko tu, velns parāvis, mani apsmej? – Kārlis nošņācās.

– Es neapsmeju, es tikai jautāju, – Saša turpināja, iedzēra vēl alus malku un it kā nevērīgi, skaidrā latviešu valodā noprasīja:

– No kuras Latvijas pilsētas tu esi?

Kārlis aizrijās ar alus malku un sāka neganti klepot.

– Alu vajag dzert, nevis plaušās raut, – Saša pamācīja un padauzīja Kārlim pa muguru.

– Tu... peļu spira gatavā, ko tu mani šimpē! – iebrēcās Kārlis.

– Būtu uzreiz teicis, ka esi latvietis!

– Pirmkārt, es nemaz neesmu latvietis, – Saša paskaidroja.

– Tēvs man ir krievs un māte – vāciete. Otrkārt, kas pirmoreiz Kazaņas skolā nonāk, tāds vismaz reizi ir jāizšimpē!

– Nu, velns ar tevi! – Kārlis norūca un saskandināja mazo glāzīti ar Sašu. – Tas tev izdevās. Es, par provi, esmu no Liepājas. Bet tu?

– Es – no Jelgavas, – Saša teica.

– Kāda sakritība! – Kārlis priecīgi iesaucās. – Šurpceļā mēs uz brīdi Jelgavā apstājāmieš un pašu Ādolfu Alunānu satikām!

– Jelgavniekiem vecais Ādolfs ir pirmā lieluma vīrs, – Saša pasmaidīja. – Tad man ir skaidrs, kāpēc tu nezini par samiem. Liepājā tādu nav. Toties Daugavā ir! Un citreiz pat Lielupē var noķert.

Abi veicīgi ķērās pie ceptās zivs. Kārlis ar baudu ēda sama sulīgo gaļu. Trakoti gards! Nez, kā tādus milzeņus dabū no Volgas laukā? Vai tiešām ar tīklu?

– Es vēl padabūšu alu, bet tu, Saša, sagatavojies un izstāsti, kā te iet vaļā tā mācīšanās, – Kārlis izmeta un aizsteidzās pie kroga letes.

Kad monopolka bija izdzerta, Saša atkal ierunājās:

– Vispār es teikšu tā: visa skolas būšana ir stipri barga. Mācīšanās sākas deviņos un iet līdz trijiem. Tur ir visādas smalkas lietas – anatomija, skunstes vēsture, perspektīvu mācīšanās, tad tēlniecība un arhitektūra. Tad no trijiem līdz pieciem ir pusdienas pārtraukums. Un vēl no pieciem līdz septiņiem ir obligatoriskā zīmēšana.

– Tad ir ko turēt! – Kārlis novilkā un turpināja ēst zivi. – Bet alu var iedzert?

– Zini, par alu es tev teikšu skaidri un gaiši: gandrīz visi profesori dzer smalkas mantas un alus smaku nepavisam necieš, – Saša iesmējās. – Ja tu nokavēsi stundu vai, nedod Dievs, aizmigsi – tā paša alus dēļ, kā profesors ar savu smalko degunu uzreiz jūt, tad uz reizi pedagoģiskā padome sēž un uzliek sodu. Citreiz pat izmet no skolas laukā.

– Gluži kā cietumā! – Kārlis izdvesa.

– Varbūt tikai tā izklausās, – Saša mierināja. – Citādi jau profesori mūs mīl un žēlo... Un tu vari izmēģināt spēkus tepat Kazaņā pie smalkām būvēm vai citādi piepelnīties... Audzēkņiem rīko izstādes... Man ir pēdējais gads, tā ka būšu īsts skunstnieks! Gleznotājs!

– Es būšu tēlnieks, – Kārlis noteica. – Un es to ātri pierādīšu. Piemini manus vārdus, Saša!

Sams bija apēsts, bet arī alus nezina kā bija izsusējis. Šoreiz pie kroga letes devās Saša.

Traki būs, Kārlis prātoja. Režims kā īstā klosterī. Un viņš taču ir brīvklaušitājs! Vēl būs jākārto ģimnāzijas eksāmeni. Kā viņi tur, Liepājā, garšīgi smietos, ja Kārlis ar zemu noliektu galvu atgrieztos mājās! Nē, un vēlreiz nē! Nevar taču būt tik traki! Rīt pat jāaizlaiž cedele mātei uz Liepāju...

Saša atnesa alus kausus, un abi ar baudu izdzēra.

Ek, vai tas nav Dieva pirksts, ka viņš, Kārlis, te sēž gluži tuvu varenajai Volgai un tikko ir apēdis milzonīga sama cepeti. Viņš nenodarbosies ar sīkumiem. Viņš iedzīs plašumu katrā māla pikā, katrā akmenī, lai ir, kur domām lidot un cilvēkam elpot. Ja viņš to nespēs, lai viņu izžāvē, saberž putekļos un izkaisa Volgā samiem par barību!